

President Arnold Rüütli avasõnad
omavalitsuspäeva vastuvõtul
Pärnus 19. septembril 2019. a

Lugupeetud omavalitsuspäevadest osavõtjad!

Mul on hea meel tervitada kõiki tänasest ja homsest üritusest osavõtjaid.

Rääkides kohalikust omavalitsusest, oleks mõttekas asetada rõhk sõnale OMA: seega siis OMA VALITSUS.

Meie riigi areng ja jätkusuutlikkus sõltuvad otseselt sellest, kuidas me suudame kohalike omavalitsuste tasandil iseseisvalt lahendada kohaliku elu küsimusi.

28. septembril k. a möödub 25 aastat Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ratifitseerimisest meie Riigikogus. Lubage mul siinkohal teha põgus tagasivaade mõnele HARTA-s fikseeritud põhimõtetele.

14. oktoobril 1985. a Euroopa Liidu poolt vastu võetud HARTA sätestas põhimõtte, et kohalike omavalitsuste õiguste kaitse liikmesriikides annab olulise panuse selleks, et üles ehitada võimu detsentraliseerimise põhimõttele toetuv Euroopa Liit. Nüüd, 34 aastat hiljem sellele põhimõttele hinnangut andes peame kahjuks tõdema, et liikumine föderalse Euroopa Liidu suunas ohustab seda põhimõtet.

HARTA rõhutas omavalitsuste vastutavat rolli ja kohustusi kohaliku kogukonna probleemide lahendamisel.

Täna võime küsida: kas meil on kõik korras riigi ja omavalitsuste vaheliste suhetega? Kas valdadele pandud kohustused on ikka alati kaetud ka nende kohustuste täitmiseks eraldatavate rahaliste vahenditega?

Mõlemale küsimisele vastates julgen väljendada oma kahtlust.

Lugupeetud kuulajad!

Tänase ja homse omavalitsuspäeva motoks on valitud kaks märksõna:

- haridus ja
- ettevõtlus.

Euroopa HARTA 18-s artiklis pühendatakse haridusele ainult kolm sõna: „...kõrge kvalifikatsiooniga personal“ (vt artikkel 6, lõige 2). Ettevõtlusele pole aga selles dokumendis pühendatud ühtegi rida. Artikkel 9 käsitleb küll kohalike võimuorganite rahalisi vahendeid.

Siit aga üks mõte meie tänasele ja homsele auditooriumile: võibolla oleks aeg formuleerida HARTA täiendused ja seda just teaduse kaasamiseks ning ettevõtlusega tegelemiseks kohalike omavalitsuste lõikes?

Ei ole kahtlust, et hästi toimiv kohalik omavalitsus on jätkuvalt meie liikmesriikide demokraatliku arengu kõige kindlam garantii. Euroopa HARTAS-s sisalduvad väärtuspõhimõtted tuleb aga omavalitsuste arendamisel uute võimaluste tingimustes sisustada kaasaja vajadusi arvestava rakenduspraktikaga. Siit ka ettepanek HARTA sõnastuse kaasajastamiseks.

Eestil on väga pikaajalised kogemused kohaliku omavalitsuse vallas. Juba sajandeid tagasi olid Euroopas suured õigused linnadel. Me räägime nn linnriikidest oma vabaduste ja õigustega. Tallinn sai teatavasti Lübecki linnaõigused juba aastal 1248.

Meil on hinnaline kogemus ka kohalike omavalitsuste töö sisustamisel Eesti taasiseseisvumise protsessis.

Meid ootavad ees tähtpäevad, mis väärksid meenutamist.

10. novembril 1989. a võttis Eesti NSV Ülemnõukogu vastu „Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse“. 10. detsembril 2019. a möödub juba 30 aastat esimestest vabadest valimistest kohalike omavalitsuste volikogudesse.

On kohane meenutada ka 8. augustit 1989. a, kui Eesti NSV Ülemnõukogu võttis vastu otsuse “Haldusreformi läbiviimisest Eesti NSV-s”.

See otsus tulenes lsemajandava Eesti (ehk IME) õigusaktidest ning vajadusest tagada üleminek kehtivalt haldussüsteemilt omavalitsuslikule haldussüsteemile.

Eelpool nimetatud otsusega nähti ette viia Eestis aastatel 1990–1994 läbi haldusreform, mis pidi haarama nii riikliku omavalitsusliku juhtimise kindlapiirilist eristamist kui ka territoriaalse haldusstruktuuri reorganiseerimist. Tolleaegse nägemuse kohaselt oli meie esmaseks prioriteediks haldusreformi käigus võimu detsentraliseerimine. Haldusüksuste piiride muutmine oli teisejärgulise tähtsusega.

Lugupeetud kuulajad!

Ma arvan, et meie omavalitsustel tuleb nüüd ja edaspidi senisest julgemalt seista oma õiguste eest, toetudes kehtivale seadusandlusele.

Kohaliku omavalitsuse autonoomia on oluline, kuid see ei tähenda, et iseotsustamise õigus on piirideta. Me kõik oleme seotud meie Põhiseaduses sätestatuga ja selle järgimise kohustusega.

Veel kord tervitan teid kõiki südamest ja soovin edu kogukondliku elu edendamisel Eestimaal. Selleks jõudu ja tahtmist meile kõigile selles tänuväärses töös!